

Noordelijke
Educatieve
Alliantie

Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda

Maart 2023

rijksuniversiteit
 groningen

Hanzehogeschool
 Groningen
 University of Applied Sciences

Inhoud

Eén educatieve onderzoeksagenda voor de regio	3
Aanleiding	5
Projectteam	5
Doelstelling	5
De Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda	8
THEMA 1: De leerling/student centraal: aandacht voor (a) kennis en vaardigheden en (b) motivatie en welbevinden	9
THEMA 2: Gelijke kansen voor alle leerlingen en studenten: aandacht voor (a) persoonsvorming en burgerschap en (b) diversiteit en inclusie	10
THEMA 3: De onderwijsprofessional centraal: aandacht voor (a) het versterken van het beroep, (b) samen opleiden en (c) leven lang leren en professionalisering	11
THEMA 4: De schoolorganisatie centraal: aandacht voor (a) de lerende en professionele schoolorganisatie en (b) kwaliteit van leer(werk)omgevingen en toetsing/assessment	13
THEMA 5: De maatschappij centraal: aandacht voor (a) onderwijs in de maatschappelijke context en (b) het versterken van regionale samenwerking	14
Hoe gaan we verder?	16
Bijlage A: Gehanteerde werkwijze	18
Bijlage B: Geraadpleegde informanten	20
Colofon	22

Eén educatieve onderzoeksagenda voor de regio

Goed onderwijs voor iedereen in Drenthe, Friesland en Groningen, dat willen we allemaal. Het onderwijs in po, vo en mbo in de noordelijke regio staat momenteel voor grote uitdagingen, onder meer door demografische krimp, meertaligheid, laaggeletterdheid en armoede. Om het hoofd te bieden aan deze uitdagingen is het van groot belang dat de onderwijspraktijk makkelijker gebruik kan maken van bestaande (regionale) kennis en expertise, mede richting geeft aan onderzoeksvragen en in onderzoeksmatige cocreatie bijdraagt (De Vries en Mazereeuw, 2021)¹. Het is tijd voor slimme verbindingen tussen ervaren, beginnende en aanstaande leraren, schoolleiders en bestuurders, lerarenopleiders en onderwijsonderzoekers. Een gezamenlijke educatieve onderzoeksagenda is een eerste stap in die richting.

Onderwijs steeds beter maken, begint met het stellen van de juiste vragen. Vragen uit de onderwijspraktijk waar beschikbare wetenschappelijke kennis een antwoord op kan geven of waar juist nieuwe kennis voor nodig is. Vragen die we alleen kunnen beantwoorden als we hier samen mee aan de slag gaan. Dat doen we met de Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda.

¹ De Vries, S., & Mazereeuw, M. (2021). Slim verbinden: Het vakdidactische afstudeeronderzoek als boundary object. In J. Metselaar, J. Rietveld, A. Haan, R. J. Kuipers, & F. Bosker (Eds.), *Vital regions: De kracht van onderzoek en maatschappelijke verbinding* (pp. 224-229). Boiten boekprojecten.

Aanleiding

De Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool Groningen en NHL Stenden Hogeschool werken samen in de Noordelijke Educatieve Alliantie (NEA)². De hogeronderwijsinstellingen zien het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid om van grotere betekenis te zijn voor de kwaliteit van het onderwijs voor leerlingen/studenten in de noordelijke regio. Naast een functie in initiële opleiding en doorgaande professionalisering, hebben ze alle drie ook een onderzoeksopdracht. Een van de doelstellingen van de NEA is het bundelen van onderzoekskracht en het zoeken van de verbinding met de onderwijspraktijk, waar ook (onderwijs)onderzoek plaatsvindt. Van belang is dat het educatieve onderzoek in het kader van de NEA zich laat leiden door thema's die regionale urgentie kennen en waarvan de opbrengst aantoonbaar ten goede komt van de regionale educatieve infrastructuur (valorisatie). Vanuit dat perspectief zijn de partners in de NEA overeen gekomen dat ze de verantwoordelijkheid nemen voor het opstellen van een gezamenlijke Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda.

Projectteam

De NEA stuurgroep heeft het volgende projectteam samengesteld voor het opstellen van de NEO, bestaande uit:

- **Hanke Korpershoek**, Adjunct Hoogleraar Onderwijswetenschappen, i.h.b. Onderwijsinnovatie en Onderwijsverbetering, verbonden aan het GION Onderwijs/Onderzoek, Rijksuniversiteit Groningen
- **Margreet Luinge**, Lector Talig functioneren & Gezond ouder worden, verbonden aan het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving van de Hanzehogeschool Groningen
- **Marco Mazereeuw**, Lector Beroepsgerichte didactiek en Leven Lang Ontwikkelen, Lectoraat Didactiek voor Vak en beroep, NHL Stenden Hogeschool
- **Siebrich de Vries**, Lector Vakdidactiek, Lectoraat Didactiek voor Vak en Beroep, NHL Stenden Hogeschool en onderzoeker Rijksuniversiteit Groningen (Lerarenopleiding)

Doelstelling

Het primaire doel van de Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda is het bundelen van en inhoudelijk richting geven aan onderzoekscapaciteit op het terrein van voor het noordelijke onderwijsveld relevante issues. Aan welke thema's moeten onderzoekers en experts aandacht besteden om leraren en andere onderwijsprofessionals te helpen goed onderwijs voor leerlingen en studenten te (blijven) realiseren in het po, vo en mbo?

De educatieve onderzoeksagenda is het resultaat van een brede veldraadpleging bij schoolleiders, schoolbestuurders, lerarenopleiders, leraren en onderzoekers. Kernvragen in de gesprekken waren: *Wat zijn dominante (regionale) ontwikkelingen en uitdagingen/problemen met oog op toekomst over 3-10 jaar? Waar liggen de uitdagingen in het po, vo en mbo om de komende 10 jaar goed onderwijs te kunnen geven aan de leerlingen/studenten in Noord-Nederland? Waar liggen jullie vragen, op welke vraagstukken zoek je een antwoord? Wat zijn dan thema's waaraan we nu ter voorbereiding op die toekomst aandacht aan dienen te gaan besteden?*

²De NEA is de uitwerking die de gezamenlijke directies van de lerarenopleidingen van de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanzehogeschool en NHL Stenden Hogeschool hebben gegeven aan de afspraken die op dit punt zijn gemaakt in het Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen.

De opgestelde onderzoeksagenda omvat een inventarisatie en prioritering van relevante thema's en onderwijsvraagstukken in het po, vo en mbo in de noordelijke regio, opgesteld en gevalideerd in samenspraak met sleutelinformanten en actoren uit het werkveld. De onderzoeksagenda geeft een regionale inkleuring aan de nationale Kennisagenda Onderwijs van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO), waarmee recht wordt gedaan de eigen regionale context.

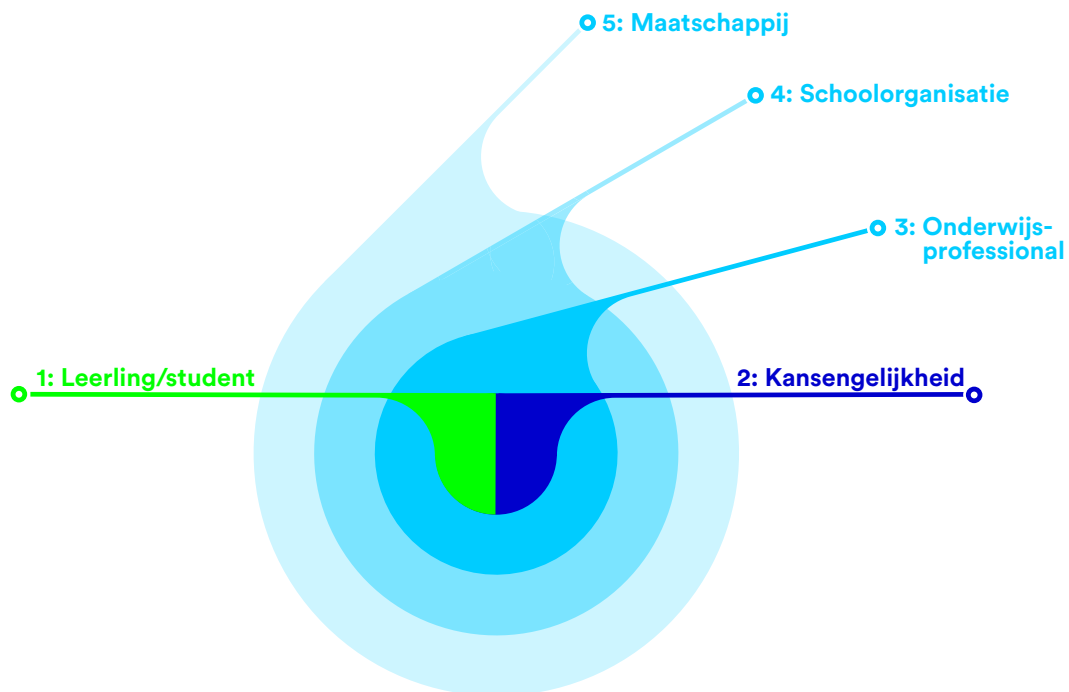
In de bijlagen vindt u een beschrijving van de gevolgde werkwijze bij het opstellen van de Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda, zodat duidelijk is hoe deze tot stand is gekomen (Bijlage A) en met wie we gesproken hebben tijdens de veldraadplegingen (Bijlage B).

De Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda

De onderzoeksagenda geeft een prioritering van thema's en onderwijsvraagstukken die na diverse veldraadplegingen door informanten uit het werkveld naar voren zijn gebracht. We onderscheiden vijf hoofdthema's. De vraagstukken binnen de thema's vullen elkaar aan en zijn qua thematiek deels overlappend. Vraagstukken rondom burgerschap komen bijvoorbeeld terug bij thema 2 (gericht op leerlingen en studenten) en thema 3 (gericht op onderwijs-professionals).

THEMA 1

De leerling/student centraal: aandacht voor (a) kennis en vaardigheden en (b) motivatie en welbevinden

In het onderwijs staat het leren en ontwikkelen van leerlingen en studenten centraal. We onderscheiden vraagstukken rondom het thema (a) kennis en vaardigheden en (b) motivatie en welbevinden van leerlingen en studenten. Binnen thema 1 maken we geen onderscheid tussen po, vo en mbo. Het zijn breed gedragen vraagstukken die spelen in zowel po, vo als mbo.

Kennis en vaardigheden

Met een goede kennis en vaardigheden kunnen leerlingen en studenten zich ontwikkelen en zich voorbereiden op de toekomst. Maar welke kennis en vaardigheden van leerlingen en studenten dienen specifiek in de noordelijke regio versterkt te worden? Welke vaardigheden, houding, verschillende soorten kennis (beroepskennis, sociale en maatschappelijke kennis) en zelfregie in leven en leren moeten bij leerlingen en studenten worden versterkt?

Motivatie en welbevinden

Motivatie en welbevinden van leerlingen en studenten zijn belangrijk om kennis en vaardigheden te kunnen ontwikkelen. Een belangrijk vraagstuk is hoe we motivatie, welbevinden en de ambitie van leerlingen en studenten die opgroeien in de noordelijke regio kunnen optimaliseren. Hoe vergroten we, in deze tijden van maatschappelijke uitdagingen zoals de Covid-19 pandemie en de aardbevingsproblematiek, het gevoel van welzijn van leerlingen en studenten in de regio? Welke invloed heeft dit op de motivatie voor school en leren? En welke interventies en aanpakken zijn geschikt om leerlingen en studenten wendbaarder en weerbaarder te maken? Wat vraagt dit van het onderwijs?

THEMA 2

Gelijke kansen voor alle leerlingen en studenten: aandacht voor (a) persoonsvorming en burgerschap en (b) diversiteit en inclusie

Goed onderwijs betekent ook gelijke kansen voor alle leerlingen. We onderscheiden vraagstukken rondom het thema (a) persoonsvorming en burgerschap en (b) diversiteit en inclusie. Binnen thema 2 maken we geen onderscheid tussen po, vo en mbo. Het zijn breed gedragen vraagstukken die spelen in zowel po, vo als mbo.

Persoonsvorming en burgerschap

Het onderwijs heeft een belangrijke rol in de persoonsvorming en burgerschap van leerlingen en studenten. Wat verstaan we onder persoonsvorming en burgerschap in po, vo en mbo? Hoe kan er in de gehele begeleiding van leerlingen en studenten bijgedragen worden aan de persoonsvorming en burgerschap van leerlingen en studenten? Wat hebben leerlingen en studenten in de noordelijke regio nodig om volwaardig deel te nemen aan de samenleving?

Diversiteit en inclusie

Een breed maatschappelijk vraagstuk is hoe we het onderwijs optimaal kunnen vormgeven zodat inclusiviteit versterkt wordt en kansengelijkheid in het onderwijs vergroot. Welke kennis, vaardigheden en houding vraagt dit van leerlingen en studenten? Hoe kunnen we uitgaan van diversiteit in plaats van omgaan met diversiteit? Hoe kan er in de gehele begeleiding van leerlingen en studenten meer uitgegaan worden van de eigen kennis, vaardigheden en ervaring van leerlingen en studenten zodat zij zich optimaal verder kunnen ontwikkelen? Hoe gaan we om met nieuwkomers in het onderwijs? Hoe kunnen we inclusief onderwijs optimaal vormgeven en inspelen op specifieke ondersteuningsbehoeften van leerlingen en studenten, zodat thuis-nabij onderwijs in de noordelijke regio de norm wordt en leerlingen en studenten minder snel thuis komen te zitten? Wat is de rol van regionale talen, dialecten en meertaligheid wanneer we spreken over diversiteit en inclusie? Welke aanpakken zijn geschikt op welke organisatorische niveaus om kansengelijkheid in het onderwijs te vergroten?

THEMA 3

De onderwijsprofessional: aandacht voor (a) het versterken van het beroep, (b) samen opleiden en (c) leven lang leren en professionalisering

Goed onderwijs begint bij goede leraren. In dit thema staat de onderwijsprofessional centraal. We onderscheiden vraagstukken rondom het thema (a) versterken van het beroep, (b) samen opleiden en (c) leven lang leren en professionalisering. Binnen thema 3 beschrijven we een aantal sectoroverstijgende en sectorspecifieke vraagstukken voor po, vo en mbo.

Versterken van het beroep

Een breed vraagstuk is hoe we het beroep van leraar kunnen versterken. Over welke specifieke competenties of kwalificaties dienen leraren en stage- en werkplekbegeleiders in deze regio te beschikken, om het hoofd te bieden aan de maatschappelijke uitdagingen waar het onderwijs voor staat? Hoe kunnen leraren vakoverstijgend samenwerken en oog hebben alle domeinen waarin talent kan excelleren? Hoe, en met welke (vak-)didactische en pedagogische aanpakken, kunnen vaardigheden, houding, verschillende soorten kennis (beroepskennis, sociale en maatschappelijke kennis) en zelfregie in leven en leren bij leerlingen en studenten worden versterkt? (zie ook thema 1). De vraag is daarnaast hoe leraren persoonsvorming en socialisatie middels een integrale aanpak van het thema burgerschap voor alle leerlingen en studenten kunnen vormgeven om gelijke kansen te stimuleren (zie ook thema 2). Welke (vak-)didactische en pedagogische aanpakken werken het beste om leerlingen en studenten in de noordelijke regio volwaardig deel te laten nemen aan de samenleving? Een integrale aanpak betekent ook dat aandacht voor persoonsvorming en burgerschap ingebed wordt in het pedagogisch handelen van alle leraren. Hoe kan het eigenaarschap en het zelf in beweging komen van leraren en andere betrokkenen worden gestimuleerd? Welke (vak-)didactische en pedagogische aanpakken zijn het meest geschikt om inclusief onderwijs en kansengelijkheid te realiseren? Wat is de rol van 'hoge verwachtingen'-didactiek? Welke kennis, vaardigheden en houding vraagt het van leraren en andere betrokkenen om inclusiviteit te versterken en uit te gaan van diversiteit in de noordelijke regio? We onderscheiden ook enkele sectorspecifieke vraagstukken binnen dit thema. Hoe kunnen gespreksvaardigheden en professionele dialoog van basisschoolleraars versterkt worden? Wat hebben leraren in het vo nodig om taalvaardigheid van leerlingen te versterken, zowel binnen als buiten het taaldomein? En hoe kan formatief evalueren geïntegreerd worden in het didactisch handelen? Over welke ICT-vaardigheden moeten leraren in het vo en mbo beschikken? En specifiek voor het mbo: welke competenties zijn nodig in relatie tot burgerschap en passend onderwijs?

Samen opleiden

Hoe leiden we op en begeleiden we in regionale samenwerking meer, goede, wendbare (vak) leraren, zowel in de lerarenopleiding als in de inductiefase, die ook in de noordelijke regio werkzaam blijven? En specifiek voor het mbo, hoe kunnen de verschillende rollen, kennis en kwaliteiten van docenten en andere begeleiders, passend bij de verschillende contexten waarin zij opereren, zich ontwikkelen / versterkt worden?

Leven lang leren en professionalisering

Hoe kan leven lang ontwikkelen een plek krijgen in het po, vo mbo en kunnen leraren en stage-/werkplekbegeleiders toegerust worden op het voortdurend ontwikkelen van hun kennis, vaardigheden en houding? En meer specifiek voor het mbo: hoe kan het mbo een plek krijgen in het leven lang ontwikkelen in de regio (met sociale partners en bedrijven)? Wat vraagt dit van docenten en stage-/werkplekbegeleiders en welke professionalisering is er nodig?

THEMA 4

De schoolorganisatie: aandacht voor (a) de lerende en professionele schoolorganisatie en (b) kwaliteit van leer(werk)omgevingen en toetsing/assessment

Om de vraagstukken uit de andere thema's te kunnen beantwoorden zijn lerende en professionele organisaties nodig. Schoolorganisaties staan voor grote uitdagingen om (onderwijs)-professionals te faciliteren, ondersteunen en stimuleren om met de voorliggende vraagstukken aan de slag te gaan. We onderscheiden vraagstukken rondom (a) de lerende en professionele organisatie en (b) kwaliteit van leer(werk)omgevingen en toetsing/assessment. Binnen thema 4 beschrijven we een aantal sectoroverstijgende en sectorspecifieke vraagstukken voor po, vo en mbo.

De lerende en professionele schoolorganisatie

Hoe geven schoolorganisaties vorm aan samenwerking binnen lerarenteams, samenwerking met andere professionals (bv. zorg), samenwerking met lerarenopleidingen, en samenwerking met regionale partners (bv. bedrijven, maatschappij)? Hoe kunnen deze samenwerkingen versterkt en uitgebouwd worden, vanuit de visie dat onderwijs, leren en ontwikkelen een gezamenlijke verantwoordelijkheid is en een gedeelde inspanning vergt? Hoe creëren we professionele, onderzoekende schoolorganisaties die ruimte bieden aan leraren/docenten om (duurzaam) te leren en zich (uit eigen beweging) te blijven ontwikkelen? Hoe stimuleren we dat schoolorganisaties, opleidingsscholen en lerarenopleidingen van en met elkaar leren om professionalisering van leraren/docenten te versterken? Hoe stimuleren we dat leraren/docenten op en tijdens het werk meer samen en van elkaar leren? Een vraagstuk specifiek uit het po is hoe er interprofessioneel kan worden samengewerkt, en toegewerkt kan worden naar een integrale kindaanpak. Specifiek uit het mbo is een vraagstuk hoe de onderwijsinstelling het professionaliseren van docenten in het mbo en in de regio (bedrijven, maatschappij) kan begeleiden en versterken, zodat docenten zich (vanuit eigen beweging) gaan ontwikkelen.

Kwaliteit van leer(werk)omgevingen en toetsing/assessment

Hoe komen we tot een gedeelde opvatting over optimale leer(werk)omgevingen voor leerlingen en studenten en de vormgeving daarvan, binnen en buiten de schoolmuren? Specifiek uit het po is een vraagstuk hoe leraren talentvol gedrag kunnen ontlokken en een (taal)rijke omgeving kunnen bieden voor alle kinderen. Voor het vo is de vraag wat door regionale partners onder onderwijskwaliteit wordt verstaan (in lijn met de maatschappelijke visie op onderwijs) en hoe kwaliteitsbewustzijn op scholen ontwikkeld kan worden. In het mbo liggen de vraagstukken meer op het gebied van toetsing en assessment. Hoe kunnen kwalificatiedossiers zo worden beschreven en gebruikt dat deze passend en borgend zijn bij de persoonlijke ontwikkeling, vakmanschapontwikkeling en leren in de praktijk? Hoe kan kwalificeren in het mbo meer gedifferentieerd en flexibeler worden? Wat zijn vormen van toezicht op kwaliteit die meer ruimte voor eigen en regionale focus voor onderwijsinstellingen laten?

THEMA 5

De maatschappij: aandacht voor (a) onderwijs in de maatschappelijke context en (b) het versterken van regionale samenwerking

Aandacht voor onderwijs in de maatschappelijke context gaat in op maatschappelijke vraagstukken waar in het onderwijs aandacht voor zou moeten zijn en hoe het onderwijs bij kan dragen aan het adresseren van die vraagstukken. Aandacht voor de regionale samenwerking gaat in op de samenwerking met de regio die nodig is om een goede bijdrage te kunnen leveren. Binnen thema 5 beschrijven we een aantal sectoroverstijgende en sectorspecifieke vraagstukken voor po, vo en mbo.

Onderwijs in de maatschappelijke context

In het algemeen zien we dat er in Noord-Nederland bij onderwijsprofessionals zorgen zijn over het handhaven van kwaliteit van onderwijs door maatschappelijke ontwikkelingen zoals krimp, vergrijzing, personeelstekorten, arbeidsmarktontwikkelingen en de kansengelijkheid in leven en werk die daarmee in het noorden onder druk komt te staan. Door kwaliteit van onderwijs in een veranderende maatschappij hoog te houden willen onderwijsprofessionals een bijdrage leveren aan de maatschappij en aan de eigen regio in het bijzonder. Wat zijn vraagstukken en maatschappelijke ontwikkelingen in de regio waar het onderwijs aan bij kan dragen? Vanuit welke visie(s) kan het onderwijs bijdragen aan deze vraagstukken en ontwikkelingen? Hoe kan deze bijdrage worden vormgegeven, samen met (maatschappelijke) partners (instellingen, bedrijven, etc) in de regio? Onderwijsprofessionals in alle sectoren vragen zich af hoe er tot keuzes in het curriculum kan worden gekomen die een waardevolle bijdrage aan de maatschappij zijn. In het mbo gaat het dan om vragen over hoe het curriculum bij kan dragen aan ontwikkelingen in de regio en tegelijkertijd betekenisvol kan zijn voor studenten. Zij komen tot maatschappelijke thema's zoals de noodzakelijke aansluiting met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, samenwerking met sociale partners en het MKB in een MKB-gedomineerde arbeidsmarkt, wendbaarheid en innovatief vermogen dat nodig is. Ze stellen daarbij ook vragen over concrete aanpakken zoals over het vormgeven van skills³-gerichte benaderingen met partners in de regio. Daarnaast zien ze in dat het curriculum zo ingericht zou moeten worden dat de mbo's met alle vormen van onderwijs en werkplekleren dat ze aanbieden zelf meer maatwerk kunnen bieden aan de vele verschillende groepen mbo-studenten.

Het versterken van regionale samenwerking

Hoe kan het onderwijs in samenwerking met de regio concreet vormgegeven worden om bij te dragen aan de maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen? Dit thema speelt met name in het vo en mbo. Onderwijsprofessionals in het vo stellen de vraag met welke visie de samenwerking met de regio kan worden vormgegeven. Dat komt onder andere tot uitdrukking in de wens om meer met de regio te gaan samenwerken en de vraag hoe dat kan. In het mbo is regionale samenwerking al in een verdere fase van ontwikkeling, maar liggen er wel vragen hoe de samenwerking met sociale partners en bedrijven, waaronder ook het MKB verder versterkt kan worden. Onderwijsprofessionals in het vo en mbo stellen naast vragen over samenwerking met organisaties buiten het onderwijs ook vragen over hoe samenwerking van po, vo en mbo onderling kan bijdragen en hoe de hogere onderwijs- en kennisinstellingen in die samenwerking kunnen participeren en elkaar versterken om goed onderwijs te kunnen blijven realiseren.

³In lijn met de Sociaal Economische Raad (SER) gebruiken we hier de term skills' in plaats van vaardigheden, competenties en kennis. 'Skills' omvat volgens de SER (<https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/thema/scholing-ontwikkeling/Brochure-Skillsgerichte-arbeidsmarkt.pdf>) het hele palet, het gaat ook om bekwaamheid en geschoold zijn. De bredere betekenis is een sleutel voor het verbeteren van onder andere het matchingsproces bij vacaturevervulling en het in kaart brengen van (ontbrekende) skills van werknemers om zich te ontwikkelen en inzetbaar te zijn op de steeds veranderende arbeidsmarkt.

Hoe gaan we verder?

De onderzoeksagenda vormt het startpunt voor gezamenlijk onderzoek en dient daarnaast als inspiratiebron voor lerarenopleidingen, professionaliserings- en nascholingsaanbod, huisacademies, etc. om (toekomstige) leraren en andere onderwijsprofessionals te ondersteunen in het bieden van kwalitatief goed onderwijs, nu en in de toekomst.

Op basis van de onderzoeksagenda worden vanuit de NEA gezamenlijke onderzoeksaanvragen, onder andere voor relevante NRO calls, geïnitieerd en ondersteund, waarin waar mogelijk samenwerking wordt gezocht tussen lerarenopleidingen, onderzoeks- en onderwijsinstellingen in de noordelijke regio. Zo versterken we bestaande verbindingen en stimuleren we nieuwe verbindingen tussen lerarenopleiders, onderwijsonderzoekers, schoolleiders en bestuurders, en (aankomende) leraren. De onderzoeksagenda is er niet alleen voor de huidige NEA partners, maar zeker ook voor iedereen die daar gebruik van wil maken en naar wil verwijzen in eigen onderzoeksaanvragen of onderzoeksagenda's voor de eigen instelling/organisatie.

We zien de onderzoeksagenda als een levend document, waarbij regelmatige validering en bijstelling nodig zal zijn om de thema's en onderwijsvraagstukken te actualiseren.

Komend jaar wordt daarnaast gewerkt aan een tweetal praktische overzichten:

- A) een overzicht van beschikbare expertise in de regio op de in de onderzoeksagenda opgenomen thema's/onderwijsvraagstukken, bestaande uit een lijst van onderzoeksinstellingen, onderzoeksgroepen/expertisecentra en expertisegroepen die zich met deze thema's bezig houden (kortom: waar in de regio is expertise beschikbaar?);
- B) een overzicht van beschikbare kennis rondom de thema's/onderwijsvraagstukken, bestaande uit links naar online beschikbare en toegankelijke kennis die voor de Nederlandse onderwijspraktijk geschreven is (kortom: wat weten we al?).

Deze overzichten kunnen bijdragen aan het verder versterken van de onderlinge samenwerking, kennisdeling (ook tussen scholen/opleidingen onderling), en het verbeteren van de zichtbaarheid en vindbaarheid van beschikbare expertise en kennis.

Goedemorgen,

Fijn dat je er weer bent!

* Speel in groepjes het deelsoortspel.

(I legt het kaartje neer, de anderen leggen hun kaart op om antwoord te geven. De eerst mag het kaartje hebben. Hij heeft een nieuwe deket. Na 2 potjes pak je een nieuwe stapel.)

* De uitdelers... de schriften uit.

vandaag

-Oefenen... het rest.

-Leer je v... woordsvormen te ma

-Oefenen... met een tweetakenkl

Bijlage A: Gehanteerde werkwijze

Het projectteam heeft in schooljaar 2021-2022 in een reeks bijeenkomsten en in afstemming met de NEA stuurgroep de werkwijze voor het opstellen van de Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda uitgedacht en vervolgens uitgevoerd. Het projectteam kwam elke drie weken bij elkaar om het plan van aanpak te bespreken en uit te voeren. In de loop van het jaar zijn vijf werksessies met sleutelinformanten uit het werkveld georganiseerd. Er is gestreefd naar een goede representatie van leraren, schoolleiders, schoolbestuurders, lerarenopleiders en onderzoekers uit de verschillende onderwijssectoren. De opbrengsten uit de werksessies vormen de kern van de opgestelde onderzoeksagenda.

Veldraadplegingen

Werk sessie 19 november 2021

- Kick-off meeting met informanten uit po, vo en mbo
- Brede inventarisatie van thema's die spelen in het onderwijs in Noordelijke regio
- **Ronde 1:** Brede verkenning.
Leidende vragen: *Wat hebben leerlingen in de regio Noord nodig om zich optimaal te kunnen ontwikkelen? Welke uitdagingen liggen er, wat hebben scholen nodig?*
- **Ronde 2:** Bespreking recent gelanceerde nationale Kennisagenda Onderwijs van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO).
Leidende vragen: *Welke thema's hebben prioriteit in regio Noord? Wat ontbreekt er nog?*
- **Ronde 3:** Bespreking aanpak opstellen Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda.
Leidende vragen: *We willen een brede veldraadpleging: wie moeten we bereiken, wie willen er meedenken en hoe kunnen we dat aanpakken? Welke doelen willen we bereiken met de educatieve onderzoeksagenda, wat kunnen we eraan hebben?*

Werk sessies 22, 23, en 25 maart 2022

- Werksessies per sector (po, vo en mbo) met 10-25 informanten per sector
- Op zoek naar verdere prioritering en regionale inkleuring van relevante thema's. Tijdens de online werksessies is gebruik gemaakt van Jamboards waarom deelnemers hun reacties konden opschrijven en wat als input fungeerde voor een korte bespreking per ronde.
- **Ronde 1:** Brede verkenning.
Leidende vragen: *Wat zijn dominante (regionale) ontwikkelingen en uitdagingen/problemen met oog op toekomst over 3-10 jaar?*
- **Ronde 2 (po en vo).**
Leidende vragen: *Waar liggen de uitdagingen in het basisonderwijs (resp. voortgezet onderwijs) om de komende 10 jaar goed onderwijs te kunnen geven aan de leerlingen in Noord-Nederland? Waar liggen jullie vragen, op welke vraagstukken zoek je een antwoord? Denk bijvoorbeeld aan:*
  - *Leerling (bv. welke verandering je over 10 jaar bij de leerlingen zou willen zien)*
  - *Professionalisering van leraar/andere onderwijsprofessionals*
  - *Curriculumontwikkeling (leerstofinhoud en leerstofgebonden didactiek)*
  - *Schoolontwikkeling/organisatie/beleid/schoolbestuur/schoolleider/samenwerkingsverbanden*
  - *Lerarenopleidingen*

- **Ronde 2 (mbo).**

Leidende vragen: *Waar liggen de uitdagingen in het mbo om de komende 10 jaar goed onderwijs te kunnen geven aan mbo-studenten in Noord-Nederland? Waar liggen jullie vragen, op welke vraagstukken zoek je een antwoord? Denk bijvoorbeeld aan:*

- *Studenten, vakmensen, werkzoekenden (bv. welke verandering je over 10 jaar bij de studenten zou willen zien)*
- *Professionalisering van docenten en andere begeleidende professionals in samenwerkingsverbanden*
- *Curriculumontwikkeling en ontwikkeling van leeromgevingen, leer- en begeleidingsprocessen (inhoud en beroepsgerichte didactiek)*
- *Organisatie- en beleidsontwikkeling en de professionalisering van leidinggevend en samenwerkende partners*
- *Lerarenopleidingen, PDG-, PDA- en AD-opleidingen*

- **Ronde 3.**

Leidende vragen a.d.h.v. de genoemde thema's en de thema's uit de nationale Kennisagenda Onderwijs van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO): *Wat zijn dan thema's waaraan we nu ter voorbereiding op die toekomst aandacht aan dienen te gaan besteden? Welke vraagstukken liggen er per thema?*

Werk sessie 24 juni 2022

- Werk sessie met o.a. schoolbestuurders/schoolleiders op de NEA bijeenkomst
- Zelfde opzet als de werk sessies in maart 2022

Van alle bijeenkomsten zijn samenvattingen gemaakt van de opbrengsten per sector. Wanneer informanten niet in de gelegenheid waren om bij een werk sessie aanwezig te zijn, is de gelegenheid geboden om per mail te reageren op de leidende vragen.

Synthese van overkoepelende thema's en onderwijsvraagstukken

Om de grote diversiteit aan opbrengsten te clusteren is de volgende aanpak gekozen. In een Excelbestand is de longlist (19 thema's) van de nationale Kennisagenda Onderwijs van NRO uitgewerkt, waarna per werk sessie en per sector is gekeken welke vraagstukken en andere inbreng uit de bijeenkomsten bij welk thema ondergebracht konden worden. De lijst met thema's is waar nodig aangevuld met aanvullende thema's wanneer een onderwijsvraagstuk niet direct bij een van de thema's ondergebracht kon worden. Door deze aanpak werd regionale inkleuring van de thema's zichtbaar. Per thema is vervolgens per sector de inbreng samengevat in een aantal brede onderwijsvraagstukken.

Tot slot is de lijst met thema's geclusterd in een aantal overkoepelende thema's die de kern vormen van de Noordelijke Educatieve Onderzoeksagenda. Elk overkoepelend thema omvat een samenvatting van de belangrijkste onderwijsvraagstukken voor zowel po, vo als mbo en daarnaast een aantal sectorspecifieke vraagstukken die we hebben opgehaald in het werkveld.

Bijlage B: Geraadpleegde informanten

Het projectteam heeft per sector lijsten met sleutelinformanten opgesteld om te benaderen voor de veldraadplegingen. Hierbij is onderscheid gemaakt naar sector, dat wil zeggen, de sector primair onderwijs (leerlingen van +/- 4-12 jaar; regulier po & sbo & so), de sector voortgezet onderwijs (leerlingen van +/- 12-18 jaar; regulier vo, praktijkonderwijs, (v)so) en de sector middelbaar beroeps-onderwijs.

De lijst bestond uit de volgende categorieën informanten:

- Informanten op scholen/opleidingen (bv. bestuurders, schoolleiders, leraren/docenten, samenwerkingsverbanden, opleidingsscholen)
- Onderzoekers (bv. leerstoelhouders (hoogleraren, lectoren), vakgroepleiders, onderzoekers)
- Overige onderwijsprofessionals (bv. primoren/didactors, onderwijsadviseurs, onderwijs-begeleiders, lerarenopleiders)

Wanneer sleutelinformanten per mail werden benaderd om deel te nemen aan een werksessie, is steeds gevraagd de uitnodiging door te sturen naar andere belangstellenden. Bij alle werksessies is tevens gevraagd naar andere sleutelinformanten die in de veldraadpleging benaderd zouden moeten worden (sneeuwbalmethode).

De uiteindelijke informanten die aan de werksessies hebben deelgenomen en/of per mail input hebben gegeven worden vermeld op de volgende pagina.

Naam	Instelling	Functie
Alderik Visser	SLO	Curriculumontwikkelaar
Alex van den Berg	Rijksuniversiteit Groningen en Praedinius Gymnasium	Docent, lerarenopleider en didactor
Angelika van der Duim	Dockinga College VMBO	Directeur
Anke de Boer	Rijksuniversiteit Groningen en RENN4	Universitair Hoofddocent
Annemiek Kauffmann	School vereniging	Specialist hoogbegaafdheid, MEd
Astrid Rass	Hanzehogeschool, ArtEZ en Vereniging CultuurProfielScholen	Docent en onderzoeker kunst- en cultuuronderwijs
Bianca Dusseljee	Friesland College	Docent-onderzoeker
Bram ten Kate	KyK Scholen	Voorzitter College van Bestuur
Chris Holman	Noorderpoort	Practor Burgerschap
Cindy Breedenbach	Friesland College	Docent mbo
Dette Schouten	SchoolpleinNoord	Kwartiermaker
Eline Boersma	ROC Menso Alting	Beleidsadviseur Onderwijs en Kwaliteit
Elisa Gielen	TinyEYE	Directeur
Ellen van Eden	Noorderpoort	Practor Leven lang ontwikkelen
Evert Bisschop Boele	Hanzehogeschool/EUR	Lector/hoogleraar
Femke Boesenkool	Opleidingsschool Ommelanden	Projectleider
Francine Behnen	NHL Stenden Hogeschool	Docent-onderzoeker
Geert Berghuis	Zelfstandige, werkzaam voor Alfa-college	Programmamanager
Gerda Reininga	ROC Friese Poort	Docent Nederlands en begeleider DO Lio-studenten ROC Friese Poort Leeuwarden
Gerharda Tamminga	Onderwijsgroep Noord (Terra Vo en MBO en RSG DE Borgen)	Voorzitter College van bestuur bij Onderwijsgroep Noord
Gerrit Roorda	Rijksuniversiteit Groningen	Docent/onderzoeker Lerarenopleiding Wiskundendidactiek
Guido Holvast	NHL Stenden Hogeschool	Docent rekenen pabo en AOLB
Hugo Pont	FC-NHL Opleidingsschool	Lerarenopleider
Inger Smid	Rijksuniversiteit Groningen	Onderzoeker / docent
Jan Beukelaar	FC en NHL Stenden Hogeschool	Lerarenopleider
Janco Nolles	Hanzehogeschool Sportstudies	Docent / Onderzoeker
José Middendorp	NHL Stenden Hogeschool	Lector Opvoeden en opleiden naar duurzaam en democratisch samenleven
Josje van der Linden	Rijksuniversiteit Groningen	Universitair docent
Karin Stoffers	Drenthe College	Docent, projectleider doorlopende leerlijn VO MBO
Kim VanKoughnett	ROC Friese Poort / NHL Stenden / RUG	Docent Engels / Vakdidacticus Engels
Lieneke Ritzema	Rijksuniversiteit Groningen	Universitair docent, coördinator AOLB
Louwien Eising	Carmel College	Rector
Maaïke Nederstigt	Openbaar Onderwijs Groningen	Primor / leerkracht
Maaïke Smulders	Rijksuniversiteit Groningen	Onderzoeker leven lang leren
Maartje Molema	Alfa College	Beleidsadviseur Onderwijs en kwaliteitszorg
Marijn Neuman	Friesland College	Docent
Marjolein Penninga	Adenium	Onderwijsadviseur
Mark Terpstra	Hanzehogeschool	Teammanager Pedagogische academie (PABO)
Menno Wierdsma	Friesland College	Practor (aanstaand)
Monique Bueving	KyK scholen	Directeur (onderwijsteam)
Nelleke den Braber	NHL Stenden Hogeschool	Lerarenopleider
Nico Leenstra	Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies	Docent-onderzoeker
Rachel Nijkamp	Friesland college	Docent omgangskunde / docent onderzoeker practoraat LLO
René Streutker	NHL Stenden Hogeschool	Docent-onderzoeker
Rose IJsbrandy	Friesland College & NHL ECNO	Onderwijsadviseur en ontwikkelaar & trainer AD Dep, PDA, PDG
Saskia Visser	ROC Friese Poort Bedrijfsopleidingen	Directeur
Sietske Dijkema	Gomarus College Groningen	Docent en schoolopleider
Simon Leistra	Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies	Docent-onderzoeker
Steffen Pilkes	Friesland College	Projectleider Kansrijk Beroep
Tamara Sloothaak	SBB	Regionaal adviseur onderwijs arbeidsmarkt
Tom Drukker	Openbaar Onderwijs Groningen	Projectleider onderzoeksagenda Openbaar Onderwijs Groningen en leraar
Vera Schuurmans	Friesland College	Docent-onderzoeker

Colofon

Uitgave

Noordelijke Educatieve Alliantie (NEA)

Website:

www.noordelijke-educatieve-alliantie.nl

Mailadres:

info@noordelijke-educatieve-alliantie.nl

Teksten

Hanke Korpershoek, Adjunct Hoogleraar
Onderwijswetenschappen, i.h.b. Onderwijsinnovatie
en Onderwijsverbetering, verbonden aan het GION
Onderwijs/Onderzoek, Rijksuniversiteit Groningen

Margreet Luinge, Lector Talig functioneren &
Gezond ouder worden, verbonden aan het lectoraat
Jeugd, Educatie en Samenleving van
de Hanzehogeschool Groningen

Marco Mazereeuw, Lector Beroepsgerichte
didactiek en Leven Lang Ontwikkelen, Lectoraat
Didactiek voor Vak en beroep, NHL Stenden
Hogeschool

Siebrich de Vries, Lector Vakdidactiek, Lectoraat
Didactiek voor Vak en Beroep, NHL Stenden
Hogeschool en onderzoeker Rijksuniversiteit
Groningen (Lerarenopleiding)

Procesbegeleiding:

Ricus Dullaert, projectleider NEA

h.f.m.dullaert@rug.nl

Lisette Schrage, communicatieadviseur NEA

l.schrage@pl.hanze.nl

Foto's

Martine Hoving, Rijksuniversiteit Groningen,
faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen,
Depositphoto en Shutterstock

Concept en vormgeving

StudioTW - grafisch ontwerp

Daniël Koning, www.studiotw.nl

Drukwerk

Canon Business Services

Oplage

200 exemplaren

Extra exemplaren aanvragen?

Laat het ons weten via mailadres

info@noordelijke-educatieve-alliantie.nl.

Vermeld in de e-mail volledige adresgegevens,
eventueel aangevuld met de schoolnaam, BRIN-
nummer en vestigingsnummer.

© 2023 Noordelijke Educatieve Alliantie

Interesse in samenwerking met de

Noordelijke Educatieve Alliantie?

Neem contact op met één van de teamleden!

Thema 'Opleiden'

Martine Dijk

m.dijk@pl.hanze.nl

Olga van Hooff

olga.van.hooff@nhlstenden.com

Thema 'Leven lang ontwikkelen'

Mark Terpstra

m.r.terpstra@pl.hanze.nl

Thema 'Onderzoek & innovatie'

Mirjam Günther-van der Meij

mirjam.gunther@nhlstenden.com

Maaïke Pulles

maaïke.pulles@nhlstenden.com

Thema 'Regionale samenwerking'

Marijke de Jager

marijke.de.jager@nhlstenden.com

Ricus Dullaert

h.f.m.dullaert@rug.nl

www.noordelijke-educatieve-alliantie.nl

rijksuniversiteit
 groningen

Hanzehogeschool
 Groningen
 University of Applied Sciences